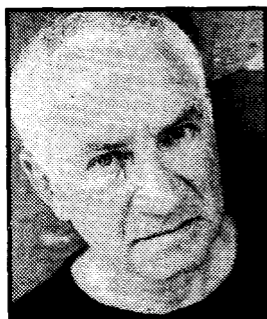

חבל שהספר נגמר

מרי בן עמטל, מלחמת בני ארץ בבני שחת, תורגם מלשון המדבר בידי דן צלקה, ציורים ועטיפה אהרן אלקלעי, ספריית דן חסכן, הוצאת עם עובד, 113 עמ'.
5.3.1993, מוסף ספרות, ידיעות אחרונות

מהעמד הראשון ממש נכבשים לקסם: אומנם מלחמת הטוב ברע, מלכות הצדק מול מלכות אשמדאי, שדים ומכשפות, שעירים לעזאזל ואלים ואלות – הם חומרים מוכרים ומשומשים מאוד. אפשר למצוא אותם בסיפורים לגיל הרך, בנוסחים של קומיקס, במישחקי מחשב, בסרטי הרפתקאות ובסדרות מצוירות בטלוויזיה. השילוב של מיתולוגיה ומדע בדיוני הוא תירכובת מצליחה. אבל צלקה מעצב את החומרים הללו במקוריות מפליאה, והתוצאה היא אחד הספרים הטובים ביותר שזכיתי לקרוא בשנים האחרונות – בעברית ובכלל. אפשר להציב אותו ליד טולקין, שהוא דוגמה מתאימה להשוואה, שכן גם כאן העולם המיתרי-היסטורי של הסיפור הוא עולם של אגדה היסטורית, פנטסיה ומאגיה, מלא יצורים גדולים וקטנים, לחשינחש, קסמים, חפצים בעלי כוח אדיר וכיוצא באלה. אבל אין זה הסיפור הידוע בנוסח Dugenos and Dragons, או בנוסח עזוק אחר של מלחמת בני אור בבני חושך, אלא סיפור-חניכה, שהארכאיזם שלו מעניק לו עומק. יופיו של הסיפור טמון בכך שהוא אמיתי, שכן לשימוש ברכיבים המיתיים יש הצדקה בגלל העולם הנבנה בסיפור עצמו. בסיפור אפשר לגלות שקיעים מעובדים של מיתוסים קדומים, בצד יצירי דימיונו של המחבר, המקושרים בצורות שונות לנוסח מקורי של אגדת שלמה המלך ואשמדאי, והבונים יחד סיפור מיתי נטוע במקום ובזמן קונקרטיים. העיבוד והבנייה מחדש של המיתוסים והאגדות השונות הם כה הרמוניים, עד שמבחינת הקורא אין בעצם חשיבות לשאלה האם הוא מזהה את המקור או לא,

דן צלקה. מקוריות מפליאה

בעיקר משום שהטון של הסיפור נקי לחלוטין מפטרונות או מהתנשאות ידענית כלפי הקורא. עם זאת, למרות שהסיפור חי ועומד גם בלי שהקורא יכיר את מקור הציטוט, אין לי ספק שהקורא המשכיל ישאב הנאה מיוחדת מהניסיון למצוא את ההפנייה הנכונה.

בעולם הנבנה בסיפור עומדים למיבחן אומץ לב, נאמנות וחברות, בצד מטה פלאים, אכנים מאגיות ואנשים קורני יופי אמיתי ושאינו

אמיתי. בניגוד לחלק מגיבורי הסיפור, שיופיים מזויף ומסוכן, הוא מתרחש במזרח הקדום, שבו קיים מיגוון עצום של שפות ודמויות מיתולוגיות, והתיאור הצבעוני של צלקה מצליח כמעט להעלות בזיכרון את ציורי הקיר בעמק המלכים, שחלק מגיבוריו שוטטו שם. את כל הצבעוניות הנפלאה הזאת הוא מעמיד בלב ארץ המידבר של ימי שלמה המלך, בגיאוגרפיה מופתת, הנעה בין מוץ שבמצרים לעציון ולאופיר, ררך ירושלים אל אשור שבצפון, ובכל אלה לא נעדרת העיר האגרית האסורה לזו. גיאוגרפיה זו נותנת לסיפור כוח של מקום וזמן קונקרטיים וגם מצדיקה את השימוש שצלקה עושה בשפה.

צריך הרבה כישרון לכתוב ספר לילדים לא ברזון ולא במליצה שחוקה אלא בעברית עשירה ומדושנת ברברים לשוניים תנ"כיים שונים ובתרגומים מספרות המזרח הקדום, וזאת בלי לזייף ובלי להישמע ארכאי ומאולץ. צלקה מצליח לעשות זאת בלי התייפייפות או מישחקי מלים מיותרים, אלא באמצעות בניית עולם שאלה לשונותיו הטבעיות. זהו עולם צבעוני, שרבגוניותו, הצבועה בצבעים מיתולוגיים של המצרים והפרסים, האשורים והעברים, נוצרת בראש ובראשונה בכוחה של הלשון. צלקה עובד בלשון כמו בפסל ומצליח ללוש את השפה וליצור ממנה פסילים חדשים באופן כל כך משכנע, עד שהעולם הנבנה, שבו לטבע וללשון מקום מרכזי, הופך למוחשי. הוא מצליח גם במקום שבו קל להיכשל – בניסיון לבנות מאפיינים שונים לכל אחד מן הדוברים, המדברים בלשונות שונות, מבלי שאף לא אחד מהם יישמע מלאכותי או בלתי אמין.

המיבחן האמיתי של הספר הוא העניין שהוא מצליח ליצור, האמינות שלו והמתח הרב שמעוררת הקריאה. בצד כוחו הלשוני של הסיפור, לא ויתר צלקה בשום אופן על העלילה ועל בנייה מרתקת שלה, באמצעות שורה של הרפתקאות שלא נעדר מהן גם היסוד של סיפור החניכה האישי של המספר, מרי בן עמטל.

עלי להודות, שהתחלתי לקרוא בספר עם מקדם הסתייגות גבוה, לא מעט בגלל הכותרת המוזרה לכאורה, הלשון הארכאית והסוואת שם המחבר כמתרגם. אבל מהר מאוד נכבשתי בקסמו, ויחד איתו שוטטתי בארץ המידבר בתקווה רבה לגאול את שלמה המלך ואת העולם כולו מידי אשמדאי. בספר זה חוויתי את חוויית הקריאה הנפלאה בעיני יותר מכל: לא רצייתי שהספר יסתיים. אני מקווה שקוראים רבים יזכו לאותה חוויה.